

Lærerveiledning
Kartlegging av leseferdighet
Trinn 4 -5 på tyrkisk

Türçe okuma durum tespiti
Dörtüncü ve beşinci sınıflar için
öğretmen rehberliği

Kartlegging av leseferdighet på tyrkisk

Lærerveiledning for 4. – 5. klasse

Utdanningsdirektoratet
Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning
Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring
2005

Türkçe okuma durum tespiti

Dörtüncü ve beşinci sınıflar için öğretmen rehberliği

2005

© Copyright Utdanningsdirektoratet

I likhet med prøvene på andre og tredje trinn på albansk, arabisk, bosnisk, kurdisk badini/kurmanci, kurdisk sorani, persisk, polsk, russisk, somali, spansk, tamil, thai, tyrkisk, urdu og vietnamesisk, er disse prøvene laget av NAFO på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet. De er laget etter samme modell som prøvene *Kartlegging av leseferdighet*, som Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning tidligere har utarbeidet for Utdanningsdirektoratet.

Innholdsfortegnelse

Kartleggings av lese- og skriveferdighet på fjerde og femte trinn på tyrkisk.....	2
Bakgrunn for prøven	2
Når skal prøven tas, og hvilke elever bør ta dem?	2
Når læreren skal ta prøven	3
Prøven for 4. eller 5. klasse.....	6
Dördüncü ve beşinci sınıflar için test.....	7
1. Ord til bilde	8
1.Kelimedен resime (Ord til bilde)	9
2. Bilde til ord	10
2. Resimden kelimeye (Bilde til ord).....	11
3. Å lese en fortelling og svare på spørsmål til innholdet.....	12
3. Bir hikayeyi okuyup sorulara cevap vermek (Nære på)	13
4. Å skrive fortsettelsen på en fortelling.....	14
4. Bir hikayenin devamını yazmak (Fortsettelsesfortellingen)	15
5. Å markere på en tegning hva som står i teksten	16
Vurdering av arbeidet med heftet	16
5. Alıştırma metnindeki talimatlara göre verilen çizimi işaretlemek (Øveoppgaven og Ayşes skolevei)	17
Kitapçıkla çalışmanın değerlendirilmesi (Vurdering)	17
Retting og vurdering	18
Fasiter.....	22
Individuelt registreringsskjema for 4.-5. klasse, tyrkisk.....	31
Registreringsskjema for en elevgruppe, 4.-5. klasse.....	32
Referanser	33
Litteratur	33

Kartleggings av lese- og skriveferdighet på fjerde og femte trinn på tyrkisk

Bakgrunn for prøven

Det er tidligere laget kartleggingsprøver for andre og tredje klassetrinn på tyrkisk. I lærerveiledningen for disse prøvene står det mye om bakgrunnen for kartleggingsprøvene og hvordan de er laget. Lærerveiledningen for andre og tredje klasse er både på tyrkisk og norsk, og den tospråklige læreren som vil bruke fjerde- eller femte-klasseprøven, anbefales å lese gjennom veiledningen for prøvene for andre og tredje trinn. Der står det mye om bakgrunnen for prøvene og blant annet, korte forklaringer på hva som menes med dysleksi og mellomspråk.

Prøvene ble tidligere utviklet som del av et prosjekt finansiert av Utdanningsdirektoratet (tidligere Læringssenteret). Prosjektets formål har vært å utvikle metoder og materiell for å finne tospråklige elever som risikerer å utvikle lese- og skrivevansker. Prøvene kan også brukes i en vurdering av leseferdigheter hos språklige minoritets elever som har fått leseopplæring på morsmålet. De norske kartleggingsprøvene: *Kartlegging av leseferdighet 3. og 5. klasse (1997)* har dannet mønster for kartleggingsprøvene på 4. – 5. trinn. Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning (SLF, tidligere Senter for leseforskning) har hatt ansvaret for utviklingen av de norske prøvene. Prosjektleder, cand paed spec Liv Bøyesen, har hatt ansvaret for utviklingen av prøvene på forskjellige førstespråk. Hun har tidligere hatt faglig tilknytning til SLF i arbeidet med prøvene, men er nå rådgiver ved Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO). Kartleggingsprøvene blir nå videreutviklet som Tiltak nummer 9 under Strategiplanen likeverdig utdanning i Praksis. Utdanningsdirektoratet har hovedansvaret for gjennomføringen av Strategiplanen og er oppdragsgiver.

Recep Yasir har oversatt deler av instruksjonen mens Gülcan Taşdemir har samarbeidet om utformingen av prøvene og lest korrektur. Begge har gitt verdifulle tilbakemeldinger om prøvene og har samarbeidet om utprøvingen.

Hovedgrunnen til utviklingen av prøvene på forskjellige morsmål er å sikre retten til tilpasset opplæring for språklige minoritets elever som trenger det. Å kjenne til elevenes leseutvikling på morsmålet er viktig for å finne ut om elevene kan ha spesielle lese- og skriveproblemer som for eksempel dysleksi. Et bilde av elevenes lese- og skriveutvikling på morsmålet kan også være en nyttig tilbakemelding til den tospråklige læreren og skolen når lese- og skriveopplæringen på morsmålet vurderes. Er en elev kommet såpass langt i sin norskutvikling at det er tilrådelig å kartlegge denne elevenes lese- og skriveferdigheter også på norsk, kan en sammenligning av resultatene gi skolen et sikrere grunnlag for å vurdere elevenes lese- og skriveutvikling.

Tospråklig lærer må lese denne lærerveiledningen før hun eller han lar elevene ta prøven, og før han eller hun retter elevenes resultater. Lærerne må vite hvordan delprøvene skal tas, hva de skal si til elevene og hvordan resultatene skal bedømmes.

Når skal prøven tas, og hvilke elever bør ta dem?

Skolen og læreren må vurdere om de tror elevene er kommet langt nok i lesing og skriving på morsmålet, til å gjennomføre prøven. Fordi leseopplæringen på morsmålet varierer så mye i forskjellige deler av landet, og variasjonen i elevenes ferdigheter er så stor, er dette en prøve som skal kunne brukes enten på fjerde eller femte trinn. Det

anbefales at prøvene enten tas på slutten av fjerde klasse eller en eller annen gang i løpet av femte klasse. Å ta prøven tidlig i fjerde klasse er ikke å anbefale. Da er det bedre å ta tredje- klasseprøven som alt er tilgjengelig på tyrkisk. Er eleven kommet relativt kort, og en har mistanke om spesifikke vansker, er det også tilrådelig å starte med andre¹ - eller tredje klasseheftet på tyrkisk.

Det er en forutsetning at elevene har fått leseopplæring på morsmålet. I Norge er tyrkisk et minoritetsspråk. Minoritetsspråk er sårbare i forhold til videreutvikling. Antallet timer eleven har fått til lese- og skriveopplæring på minoritetsspråket, gir store utslag (større utslag enn for majoritetsspråket). Har en elev bare fått en halv eller en time i uka til lese- og skriveopplæring på morsmål, er det å vente at lese- og skriveutviklingen på morsmålet vil gå langsomt. Da kan lave skårer sannsynligvis heller forklares med opplæringstilbudet enn med dysleksi hos eleven.

Når læreren skal ta prøven

Ting læreren og elevene trenger

Læreren trenger: **en stoppeklokke med sekundviser**

Elevene trenger: **hvert sitt prøvehefte**, der læreren har satt navnet og **en rød eller blå fargeblyant**. Elevene vil også ha bruk for et ekstra ark, gjerne fargeark som gjør at de ikke kan lese på oppgavene mens læreren forklare hva de skal gjøre. Når de skal arbeide selv, tar de vekk arket. Elevene kan videre tegne på arket dersom de blir tidlig ferdige. Elevene skal helst bruke fargeblyant fordi det er lettere å rette, og fordi de ikke skal begynne å viske. Det tar mye tid. Vil de forandre noe, setter de bare en strek over det de vil ha vekk, og setter et nytt kryss, skriver på nytt eller setter en ny pil der det er aktuelt. Det kan være enkelte elevene synes det er ubehagelig å skrive fortsettelsesfortellingen med fargeblyant, og da er det ikke noe i veien for å la dem bruke vanlig blyant. Men for de øvrige delprøvene er det best at de bruker fargeblyant.

Hva får elevene vite før de starter?

Elevene får først vite hva som skal skje, hvordan de skal arbeide og hvordan de kan rette feil. Så kommer instruksjonen til hver delprøve. Instruksjonen skal først og fremst foregå på tyrkisk. Det kan være nødvendig med noen forsiktige omformuleringer til elevenes talespråk der en tror de kan ha problemer med standardpråklige formuleringer. Instruksjonene til øveoppgavene skal bli sagt to ganger. Dersom noen elever trenger enda flere gjentakelser etter dette, bør læreren merke seg hvilke elever det er som trenger gjentakelse.

Det løse arket brukes til å skille øveoppgavene fra de andre oppgavene. Det er viktig å vise elevene at noen av delprøvene går over flere sider. De må ikke stoppe opp etter første side. Men de skal vente når de er ferdige med en delprøve, og eventuelt tegne på arket.

¹ . I stedet for å skrive første og siste bokstav i et ord, slik elevene blir bedt om på andreklassetrinnet, kan elever på høyere trinn bli bedt om å skrive ordene i sin helhet. Det vil gi et fyldigere bilde av elevens utvikling av språkløder og deres forståelse av forholdet mellom språkløder og bokstaver.

Hva læreren sier (på tyrkisk):

Når elevene har fått utdelt ark, fargeblyanter og prøvehefter, forteller læreren hva som skal skje. Læreren bruker morsmålet:

Du har nå fått et hefte, et ark og en fargeblyant. Men du skal vente med å bla til jeg sier fra. Snart skal vi se på bildene og gjøre noen oppgaver, men først skal jeg fortelle deg hva du skal gjøre. Jeg kommer hele tiden til å fortelle hva du skal gjøre. En del av det vi skal gjøre, ligner på ting du har gjort før, enten på tyrkisk eller på norsk. Du skal først lese ord og finne riktig bilde og så sette kryss. Senere skal du lese en fortelling og svare på spørsmål etter hvert. Da setter du også kryss. Så skal du skrive på en fortelling og til slutt tegne sirkler og piler. Du vet hva sirkler og piler er? (Læreren tegner en sirkel og en pil på tavla). Jeg skal si det mer nøyaktig når vi kommer til hver nye delprøve.

Du skal vite at hvis du skriver feil, skal du ikke bruke viskelær. Det tar altfor lang tid. Du skal bare sette en strek over krysset, streken eller de ordene du ikke vil ha, og sette nytt kryss, ny strek eller skrive på nytt hvis du vil forandre noe.

Du skal få hjelp til de første oppgavene hver gang, men etter det, må du jobbe helt selv. Du skal ikke begynne på oppgavene før jeg sier fra. Da sier jeg: Begynn! Jeg sier også *stopp* når tiden er ute. Det er mange oppgaver. Hvis det er noe du ikke finner eller ikke klarer, går du videre til neste oppgave. Men prøv først. Hvis du blir ferdig med de oppgavene vi holder på med, og det står *stopp*, må du vente til jeg sier at vi skal gå videre. Du kan tegne så lenge. Slik skal vi arbeide til vi er ferdige med heftet. Når alle skal jobbe selv, er det viktig å ikke snakke høyt eller forstyrre andre.

Öğretmen neler diyor (Hva læreren sier)

Öğrencilere boş kağıt, renkli kalemler ve test kitapçıkları dağıtıldıktan sonra öğretmen ne olacağını anlatıyor. Öğretmen anadilini kullanıyor.

Şimdi bir kitapçık, bir kağıt ve bir de renkli kalem aldın. Ben söyleyinceye kadar sayfayı çevirmeden bekleyeceksin. Biraz sonra resimlere bakıp bazı alıştırmalar yapacağız, fakat önce sizlere neler yapacağımızı anlatacağım. Ben sizlere sürekli neler yapacağımızı anlatacağım. Yapacaklarımızın bir kısmı daha önce Norveççe yada Türkçe yaptıkların şeylere benziyor. Önce kelimeyi okuyacaksın sonra kelimeye uygun resmi bulup üzerine çarpı işareti koyacaksın. Daha sonra bir okuma parçası okuyup sorulan sorulara cevap vereceksin. Tabiki yine çarpı işareti koyacaksın. Daha sonra bir hikayenin devamını yazacaksın. Ve son olarak da daireler ve oklar çiziceksin. Sen dairelerin ve okların ne olduğunu biliyorsun.(Öğretmen tahtaya bir daire ve bir ok çiziyor). Her yeni bölüme geldiğimizde neler yapacağımızı daha dikkatli bir şekilde söyleyeceğim.

Yanlış yaptığın zaman silgi kullanmayacağını bileceksin. Silgi kullanmak çok zaman alır. Koyduğun çarpı işaretinin, çizginin veya istemediğin kelimelerin üzerine sadece çizgi çeceksin. Birşeyleri değiştirmek istiyorsan yeniden çarpı işareti koyabilirsin veya yeniden yazabilirsin.

Her seferinde ilk alıştırmaları cevaplamada yardım alacaksın, yardımı aldıktan sonra diğer sorulara kendin cevap vereceksin. Ben başla demeden başlamayacaksın. Başlayacağın zaman BAŞLA derim. Tabiki süre bittiği zaman -da BİTTİ derim. Kitapçıkta çok alıştırma var. Eğer cevabını bulamadığın veya yapamadığın alıştırmalar varsa, bunlar için zaman harcama, -bir sonraki alıştırmaya geç. Fakat önce dene. Eğer çalıştığımız alıştırmaları bitirdiysen ve DUR yazıyorsa, ben devam et deyinceye kadar beklemelisin. Bu arada resim yapabilirsin. Bu şekilde kitapçığı bitirinceye kadar çalışacağız. Herkes kendisi çalışacağı için yüksek sesle konuşmamak veya başkalarını rahatsız etmemek çok önemlidir.

Prøven for 4. eller 5. klasse

Å gjennomføre ett hefte, tar omtrent en klokke time. Det kan være lurt å legge inn en pause omtrent halvveis i kartleggingen. Da blir ikke elevene så slitne.

Delp prøvene er:

1. Å finne riktig bilde til et skrevet ord - elevene får **3 minutter**.
2. Å finne riktig ord til et bilde - elevene får **3 minutter**.
3. Å lese en fortelling og svare på spørsmål til innholdet - elevene får **10 minutter**.
4. Å skrive fortsettelsen på en fortelling – elevene får 10 minutter etter at starten på fortellingen er lest høyt.
5. Å markere på en tegning hva som står i teksten – elevene får 10 minutter.

Etter den siste delp prøven er satt inn et spørreskjema til elevene. Det står både på tyrkisk og norsk. Når elevene er ferdige med den siste delp prøven, skal de svare på disse spørsmålene om lesevaner på det språket som passer dem best.

Aller sist står tre ansikter der elevene kan krysse av for hvordan de synes det var å arbeide med denne prøven.

Dördüncü ve beşinci sınıflar için test

Test kitapçığını uygulamak yaklaşık bir saat alır. Testin yarısında bir ara vermenin faydası vardır. O zaman öğrenciler fazla yorulmazlar.

Test bölümleri şöyledir:

6. Kelimeye uygun doğru resmi bulmak - öğrencilere **3 dakikalık** bir süre verilecektir.
7. Resime uygun doğru kelimeyi bulmak - öğrencilere **3 dakikalık** bir süre verilecektir.
8. Bir hikayeyi okuyup sorulara cevap vermek – öğrencilere **10 dakikalık** bir süre verilecektir.
9. Bir hikayenin devamını yazmak. Hikayenin başlangıcı yüksek sesle okunduktan sonra - öğrencilere **10 dakikalık** bir süre verilecektir.
10. Alıştırma metnindeki talimatlara göre bir resmi işaretlemek - öğrencilere **10 dakikalık** bir süre verilecektir.

Ordlesing

1. Ord til bilde

Dette er ordlesingsoppgaver der elevene for hver linje skal finne fram til det bildet (den tegningen) som viser det ordet de har lest. Elevene får hjelp på de to første øveoppgavene. Men med resten av oppgavene skal elevene arbeide selvstendig.

Elevene får 3 minutter til dette arbeidet.

Læreren sier: Finn fram det løse arket (ventemarket) og legg det slik at du bare ser de to første oppgavene.

A: Øverst på denne siden ser du første en firkant/rute hvor du kan lese et ord. Ved siden av ser du en rad med bilder (tegninger). Ett av bildene viser det ordet som du har lest. Sett et stort kryss på det bildet.

(På øveoppgaven passer læreren på at alle setter kryss på riktig sted og forklarer hvorfor det ikke kan være de andre bildene.)

B: Se på det neste ordet, altså dette (læreren holder opp heftet og demonstrerer). Ved siden av ser du en rekke bilder. Ett av bildene viser det ordet som du har lest. Sett kryss på det bildet.

(På øveoppgaven passer læreren på at alle setter kryss på riktig sted og forklarer hvorfor det ikke kan være de andre bildene.)

Nå skal du gjøre på den samme måten med så mange oppgaver som du kan klare på 3 minutter på denne og de fire neste sidene (*her holder læreren opp prøveheftet og viser at det er fem sider med oppgaver*). Men vent til jeg sier fra. Se først på ordet som står skrevet, se deretter på tegningene i rekken ved siden av. Sett så kryss på den tegningen som viser det ordet du leste. Ta vekk arket og begynn!

Kelime okuma (Ordlesing)

1.Kelimedenden resime (Ord til bilde)

Bu bir kelime okuma alıştırmasıdır. Öğrenciler her sırada okuduğu kelimeyi gösteren resmi bulacaklar. Öğrencilere ilk iki hazırlama alıştırmasında yardım edilecektir. Diğer alıştırmaları ise öğrenciler yardım almadan yapacaklar.

(Toplam beş sayfa)

Öğrencilere bu bölümde çalışmaları için 3 dakikalık bir süre verilecektir.

Öğretmen: Boş kağıdı çıkar ve yalnız ilk iki alıştırmayı görebileceğin şekilde kalan kısmın üzerini kapat.

A: Bu sayfanın en üstünde bir dörtgen görüyorsun. Bu dörtgenin içinde bir sözcük yazılı. Bunun yanında bir sıra resim görüyorsun. Bu resimlerden bir tanesi okuduğun sözcüğü gösteriyor. Bu resmin üzerine büyük bir çarpı işareti koy.

(Hazırlama alıştırmasında öğretmen öğrencilerin doğru yeri işaretlemesine dikkat edecek ve neden diğer resimlerin olamayacağını açıklayacaktır.)

B: Öbür kelimeye bak, yani şuna; *(öğretmen kitapçığı kaldırıp, doğru sözcüğü gösterecektir)* Bunun yanında bir sıra resim görüyorsun. Bu resimlerden bir tanesi okuduğun sözcüğü gösteriyor. Bu resmin üzerine büyük bir çarpı işareti koy.

(Hazırlama alıştırmasında öğretmen öğrencilerin doğru yeri işaretlemesine dikkat edecek ve neden diğer resimlerin olamayacağını açıklayacaktır.)

Aynı şekilde devam ederek, üç dakika içerisinde, bu ve diğer dört sayfadaki alıştırmaların, cevaplandırabildiğin kadarını cevaplandır. *(Burada öğretmen, test kitapçığını kaldırarak alıştırmaların beş sayfa olduğunu gösterecektir.)* Fakat ben başla diyene kadar bekle. Önce yazılı kelimeyi oku, sonra yanındaki resimlere bak. Okuduğun kelimeyi gösteren resmi işaretle.

Kağıdı çek ve başla!

2. Bilde til ord

Dette er også ordlesingsoppgaver. Men her skal elevene finne fram til det ordet som tegningen i første linje viser. Elevene får hjelp til de to øveoppgavene. Deretter skal de arbeide selvstendig (over fem sider).

Elevene får 3 minutter til dette arbeidet.

Læreren sier: Finn fram det løse arket (ventemarket) og legg det slik at du bare ser de to første oppgavene.

A: Øverst på denne siden ser du første et bilde. Så ser du en rad med ord. Ett av ordene er det som bildet. Sett et stort kryss på dette ordet.

(På øveoppgaven passer læreren på at alle setter kryss på riktig sted og forklarer kort hvorfor.)

B: Se på det neste bildet. Se på rekken ved siden av og finn det ordet som er det samme som på bildet. Sett kryss på det ordet.

(På øveoppgaven passer læreren på at alle setter kryss på riktig sted og forklarer hvorfor det ikke kan være de andre ordene.)

Læreren fortsetter:

Nå skal du gjøre på den samme måten med så mange oppgaver som du kan klare på 3 minutter på denne og de to neste sidene (*her holder læreren opp prøveheftet og viser at det er fem sider med oppgaver*). Men vent til jeg sier fra. Se først på ordet som står skrevet, se deretter på tegningene i rekken ved siden av. Sett så kryss på den tegningen som viser det ordet du leste. Ta vekk arket og begynn!

Resime ait olan kelimeyi bulmak

2. Resimden kelimeye (Bilde til ord)

Bu da okuma alıştırmasıdır. Ancak burada öğrenciler her sırada gördüğü resme ait olan kelimeyi bulacaklar. Öğrencilere ilk iki hazırlama alıştırmasında yardım edilecektir. Diğer alıştırmaları ise öğrenciler yardım almadan yapacaklar.

(Toplam beş sayfa)

Öğrencilere bu bölümde çalışmaları için 3 dakikalık bir süre verilecektir.

Öğretmen: Boş kağıdı çıkar ve yalnız ilk iki alıştırmayı görebileceğin şekilde kalan kısmın üzerini kapat.

A: Bu sayfanın en üstünde bir resim görüyorsun. Bunun yanında bir sıra kelime görüyorsun. Bu kelimelerden bir tanesi gördüğün resme aittir. Bu kelimenin üzerine büyük bir çarpı işareti koy.

(Hazırlama alıştırmasında öğretmen öğrencilerin doğru yeri işaretlemesine dikkat edecek ve kısaca nedenini açıklayacaktır.)

B: Öbür resme bak. Bunun yanında bir sıra kelime görüyorsun. Bu kelimelerden bir tanesi gördüğün resme aittir. Bu kelimenin üzerine çarpı işareti koy.

(Hazırlama alıştırmasında öğretmen öğrencilerin doğru yeri işaretlemesine dikkat edecek ve neden diğer kelimelerin olamayacağını kısaca açıklayacaktır.)

Öğretmen devam ediyor:

Aynı şekilde devam ederek üç dakika içerisinde, bu ve diğer iki sayfadaki alıştırmaların cevaplandırabildiğin kadarını cevaplandır. *(Burada öğretmen, test kitapçığını kaldırarak alıştırmaların beş sayfa olduğunu gösterecektir.)* Fakat ben başla diyene kadar bekle. Önce resme bak, sonra yanındaki kelimeleri oku.

Kağıdı çek ve başla!

3. Å lese en fortelling og svare på spørsmål til innholdet

Dette er en delprøve som skal vise hvordan elevene forstår en lengre tekst. På side 13 kommer først en øveoppgave som skal vise hvordan delprøven er bygget opp. Elevene får hjelp til denne øveoppgaven. De skal lese teksten og så velge korrekt svar av tre mulige. Så får de vite at på de neste fire sidene kommer en fortelling der de skal svare på spørsmål etter hvert. Etter de tre første avsnittene følger tre spørsmål med tre alternativ hver, etter de to neste også tre spørsmål, og etter det siste avsnittet følger fire spørsmål. Elevene skal arbeide selvstendig med fortellingen (over fire sider).

Elevene får 10 minutter til dette arbeidet.

Læreren sier: Bla opp på side 13. Her er det en øveoppgave. Lese nøye setningen som forteller noe. Så følger et spørsmål. Svar så godt du kan på det. Hva er det riktige svaret, tror du? (Her kan læreren forklare hvorfor 'çocuklar' er det riktige svaret om elevene velger et av de andre svarsalternativene.)

Læreren fortsetter:

Nå skal du gjøre på samme måte med så mange spørsmål som du kan klare på 10 minutter på de neste fire sidene (*her holder læreren opp prøveheftet og viser at det er fire sider med fortelling og spørsmål*). Men vent til jeg sier fra. Les først hva som står før du svarer på spørsmålene. Sett så kryss på det svaret som passer med det du har lest. Hvis du synes ett av spørsmålene er veldig vanskelig, gå videre til neste spørsmål. Har dere noen spørsmål til hva dere skal gjøre? (*Læreren svarer på slike spørsmål.*) Vær så god - begynn!

3. Bir hikayeyi okuyup sorulara cevap vermek (Nære p )

Bu  ğrencilerin uzun bir okuma parçasını nasıl anladıklarını gösteren bir alıştırma dır. 13. sayfada önce alıştırmanın nasıl yapıldığını gösteren bir hazırlama alıştırması gelecektir. Öğrencilere bu hazırlama alıştırması için yardım edilecektir. Öğrenciler verilen parçayı okuyup verilen üç seçenekten dođru olanı seçecekler. Daha sonra öğrencilere gelecek dört sayfada bir hikayeyi okuyup sorulara cevap verecekleri s ylenec k. İlk üç paragraftan sonra üç seçenekli üç tane soru, daha sonraki iki paragraftan sonra 3 tane soru, en son paragraftan ise sonra 4 tane soru vardır. Öğrenciler kendi başlarına çalışacaklar.

Hikaye ile öğrencilere bu bölümde çalışmak için 10 dakikalık bir süre verilecektir.

Öğretmen: Onüçüncü sayfayı a . Burada bir hazırlama alıştırması var. Bir eyler anlatan cümleyi dikkatlice oku. Pe inden bir soru geliyor. Yapabildiđin en iyi şekilde cevapla. Sana göre hangi seçenek dođrudur? Eđer  ğrenciler başka seçenekleri seçerse  ğretmen neden * ocuklar* seçeneđinin dođru olduđunu anlatacak.

Öğretmen devam ediyor: aynı şekilde devam edip 10 dakika içinde gelecek dört sayfada yapabildiđin kadar cevapla. (Burada  ğretmen imtihan kitap ıđını kaldırıp 4 sayfanın hikaye ve soru olduđunu gösterecek). Ben s yleyinceye kadar bekleyin. Sorulara cevap vermeden önce verilen par ayı iyice okuyun. Okuduđuna uygun dođru cevaba  arpı i areti koy. Eđer soru sana zor geliyorsa bir sonraki soruya ge . Ne yapacađınız hakkında bir sorunuz varmı? (* ğretmen bu t r sorulara cevap verir.*)

Buyur başla!

4. Å skrive fortsettelsen på en fortelling

Dette er en delprøve som skal vise hvordan elevene uttrykker seg og skriver innenfor en gitt ramme. De skal dikte videre på en fortelling som ikke er ferdig. Læreren skal lese starten på fortellingen høyt. På side 13 kommer først en øveoppgave som skal vise hvordan delprøven er bygget opp. Elevene får hjelp til denne øveoppgaven. De skal lese teksten og så velge korrekt svar av tre mulige. Så får de vite at på de neste fire sidene kommer en fortelling der de skal svare på spørsmål etter hvert. Etter de tre første avsnittene følger tre spørsmål med tre alternativ hver, etter de to neste også tre spørsmål, og etter det siste avsnittet følger fire spørsmål. Elevene skal arbeide selvstendig med fortellingen (over fire sider).

Læreren sier: Nå skal du få høre en fortelling som du skal prøve å skrive ferdig. Du får ca 10 minutter. Det er ikke sikkert du blir helt ferdig, men skriv så godt og så langt du kan. Det er ikke farlig om du ikke skriver alt korrekt. Skriv slik du tror det skal være. Kjenner forresten alle ordet 'fløye'? Det er et lite instrument som du kan blåse i slik at det kommer lyd. Læreren leser så fortellingen høyt. Han gjentar så: Gjør så godt du kan. Begynn nå!

4. Bir hikayenin devamını yazmak (Fortsettelsesfortellingen)

Bu bölüm belirli bir çerçevede öğrencilerin kendilerini ifade etme alıştırmasıdır. Bitmemiş olan bir öykünün devamını yazacaklar. Öğretmen öykünün başlangıcını yüksek sesle okuyacak. 13. sayfada önce alıştırmanın nasıl olduğunu gösteren bir hazırlama alıştırması vardır. Öğrenciler hazırlama alıştırmasına deneme sorusuna yardım alacaklar. Öğrenciler öyküyü okuyup sonrada üç seçenekten doğru olanını seçecekler. Ondan sonra öğrencilere gelecek olan dört sayfada bir öykünün olacağı ve sorulan sorulara sırasıyla cevap verecekleri söylenir. İlk üç paragraftan sonra üç seçenekli üç tane soru, daha sonraki iki paragraftan sonra üç soru, son paragraftan sonra da dört soru vardır. Öğrenciler öykü ile tek başlarına çalışacaklardır.

Öğretmen: şimdi yazılı olarak tamamlayacağın bir öykü dinleyeceksin. Yaklaşık 10 dakikalık bir süre alacaksın. Hepsini bitiremeyebilirsin, fakat mümkün olduğu kadar iyi ve uzun yaz. Kelimeleri doğru yazamamanın bir sakıncası yoktur. Sen nasıl olacağını zannediyorsan öyle yaz. Sahi herkes “flüt” kelimesinin anlamını biliyormu. Küçük bir alettir, ü dediğin zaman ses çıkarır. Öğretmen öyküyü yüksek sesle okuyor. Tekrarlıyor: Yapabildiğin en iyi şekilde yap.

Başla şimdi!

5. Å markere på en tegning hva som står i teksten

Dette er en delprøve som skal vise hvordan elevene greier å orientere seg i en bildeoversikt ut fra informasjon som er gitt i teksten. På side 21 kommer først en øveoppgave som skal vise hvordan delprøven er bygget opp. Elevene får hjelp til denne øveoppgaven. De skal lese teksten og så velge korrekt svar av tre mulige. Det er viktig at de forstår hva de skal gjøre, så en må gå gjennom nøkkelordene sirkel og pil. En pil er ikke det samme som en strek. Den skal vise retningen fra ett sted til et annet. Læreren bør demonstrere dette. I tillegg bør han gjøre elevene oppmerksomme på forskjellen mellom skolen og blokka. For elever som har gått en stund på skole i Norge, kan noen av ordene i denne delprøven være lært på norsk og ikke på morsmålet. Tre av disse nøkkelordene kan elevene få forklaring på. Det er ordene barnehagen, kjøpesenteret og gangfeltet eller fotgjengerfeltet.

Læreren sier: Bla opp på side 21. Her er det en øveoppgave. Her er det lov å hjelpe hverandre. Lese nøye gjennom det som står. Vet du hva en sirkel er? (Her kan læreren forklare og tegne på tavla). Vet du hva en pil er? Hva er forskjellen på en strek og en pil? (*Læreren forklarer*). Når elevene har forsøkt seg på øveoppgaven, kan han spørre: Hva er forskjellen på blokka og skolen, tror du? Ja, skolen har klokke. (Og hadde dette vært i Tyrkia, hadde skolen hatt gul farge, ikke sant?) Hvor er bussholdeplassen, tror du? (*Læreren lar elevene finne bussholdeplassen i boka si.*) Før du blar om, vil jeg spørre deg om du vet hva ordet 'çocuk yuvasına' betyr? Det betyr barnehage. Hva med ordet 'merkezine'? – Det er kjøpesenter. Men ordet 'yaya geçidine', har du hørt det før? Det er der det er striper i veien. På norsk heter det fotgjengerfelt. Har du hørt det? Det er det beste stedet å gå over hvis du skal krysse veien. Gjør så godt du kan. Hopp over om du synes ett spørsmål er så vanskelig at du ikke kommer videre. Du får ti minutter.

Vær så god – begynn!

Vurdering av arbeidet med heftet

På slutten av hvert hefte skal elevene gi uttrykk for hvordan de syntes det var å arbeide med oppgavene.

Læreren sier: På den siste siden ser du tre ansikter. Sett et kryss på det ansiktet som best viser hvordan du syntes det var å arbeide med oppgavene i dette heftet. Syntes du det var "bra", eller syntes du det var "sånn passe" eller syntes du det var "dumt". Sett kryss på det ansiktet som passer til det du syntes om å arbeide med alle disse oppgavene. Hvis du vil, kan du skrive litt om hvorfor du syntes arbeidet var "bra", eller "sånn passe" eller "dumt".

5. Alıştırma metnindeki talimatlara göre verilen çizimi işaretlemek (Øveoppgaven og Ayses skolevei)

Öğrencilerin verilen bilgiler doğrultusunda bir resim üzerinde yer veya yön bulma becerisini gösteren bir alıştırma. 21. sayfadaki hazırlama alıştırması bu testin nasıl yapıldığını gösterecek. Öğrenciler hazırlama alıştırması için yardım alacaklar. Alıştırmayı okuyacaklar ve sonrada üç seçenekten doğru olanı seçecekler. Öğrencilerin ne yapacaklarını anlamaları çok önemlidir. Daha sonra öğretmen anahtar kelimeler olan daire ve ok kelimelerin ne olduğunu anlatmalı. Bir ok düz bir çizgi demek değildir. Ok bir yerden bir yere olan yönü gösterecek. Öğretmen bunu göstermeli. Buna ek olarak ta öğretmen okul ile blok arasındaki farkın ne olduğuna öğrencilerin dikkatini çekmeli. Norveçteki okullara bir süre gitmiş öğrenciler bu bölümdeki kelimelerin bir kısmını anadillerinde değil norveççe öğrenmiş olabilirler. Bunlardan üç anahtar kelime için açıklama alabilirler. Bu kelimeler çocukyuvası, alış-veriş merkezi ve yayageçididir.

Öğretmen: 21. sayfayı aç. Burada bir hazırlama alıştırması vardır. Bir birinize yardım edebilirsiniz. Dikkatli bir şekilde oku. Bir dairenin ne olduğunu biliyor musun? (Burada öğretmen bir dairenin ne olduğunu tahtaya çizerek açıklayabilir.) Bir ok'un ne olduğunu biliyor musun? Bir çizgi ile bir ok arasındaki fark nedir? (Öğretmen açıklıyor.) Öğrenciler hazırlama alıştırmasını cevaplamaya çalışırken öğretmen: bir blok ile okul arasındaki fark nedir sence? Evet okulun saati var. (Türkiyede olsaydı okulun rengi sarı olurdu. Öyle değil mi?) Otobüs durağı nerede sence? (Öğretmen öğrencilerin otobüs durağını kitapçıkta bulmasını sağlamalı.) Sayfaları çevirmeden önce sana çocuk yuvasının ne olduğunu sormak istiyorum. Barnehave demektir. Alışveriş merkezi nedir? Kjøpesenter dir. Fakat yaya geçidini daha önce duydun mu hiç? Yolun çizgili kısımlarıdır. Norveççe adı fotgjengerfelttir. Daha önce duydun mu hiç? Bir yoldan karşıya geçeceğinde geçmen için en iyi yer yaya-geçitleridir. Yapabildiğinin en iyisini yap. Sana zor gelen, yapamayacağın soruları atla. 10 dakikalık bir süre var.

Buyur başla!

Kitapçıkla çalışmanın değerlendirilmesi (Vurdering)

Öğrenciler her kitapçığın bitiminde, alışırmalarla çalışma konusundaki izlenimlerini bildirecekler.

Öğretmen: Son sayfada üç tane yüz resmi görüyorsun. Bu kitapçıkla çalışmak sence nasıldı? Görüşlerini en iyi şekilde anlatan resme, çarpı işareti koy. Sence bu alıştırmalarla çalışmak «kötü» müydü, «fena değil» miydi yada «iyi» miydi. fiimdi senin görüşünü en iyi şekilde bildiren yüz resmine çarpı işareti koy. Eğer istersen bu çalışmanın niçin «kötü», «fena değil» yada «iyi» olduğu konusundaki görüşünü de yazabilirsin.

Retting og vurdering

Denne delen av lærerveiledningen blir ikke oversatt og det blir ikke redegjort for vanlig tospråklig utvikling eller såkalte spesifikke vansker som dysleksi. Den som trenger å vite mer om dette, kan lese i lærerveiledningen for kartleggingsprøvene på tyrkisk for andre og tredje klasse. Her blir det redegjort for de delprøvene som er med for prøven for fjerde og femte klasse.

Læreren må for det første være klar over at dette for mange elever er en prøve tatt på et minoritetsspråk. Sannsynligheten for at eleven derfor ikke har fått så mye stimulering som elever som vokser opp med tyrkisk som majoritetsspråk er stor. Elevene vil ventelig ha mindre bredde i ordforrådet og ikke ha hatt så stor kontakt med tyrkisk språk i litteratur og media som dem som er vokst opp i et stabilt tyrkisktalende miljø. Dette vil kunne påvirke resultatet. Dessuten varierer tilbudet elevene har fått i morsmål. Elevene kan ha fått fra en halv til et par timer i uka. En kan regne at jo flere timer elevene får, jo bedre blir leseresultatet på morsmålet. Har de i tillegg fått ekstra lesestimulering gjennom å lese bøker, er det vanlig at dette også påvirker resultatet. Det er derfor tatt med et spørreskjema på slutten der elevene svarer på spørsmål om lesevaner. Læreren kan vurdere hvor mye elevene oppgir at de leser i forhold til hvordan de greier seg på leseprøven.

En ser av tabellen under at prøvene er vanskeligere for fjerdeklassingene enn for femteklassingene. Femteklassingene som har vært med i utprøvingen, har gjennomsnittlig mellom ett og fem flere svar rett enn fjerdeklassingene.

Gjennomsnittlige skårer og standardavvik for de tyrkisktalende elevene hittil

Gjennom snittlige skårer og standard avvik	Ord til bilde	Bilde til ord	Hunde- fortellingen	Ayşes skolevei
4 klasse	24 +-6	22+-7	5+-3	6+-3
5. klasse	26+-6	27+-6	6+-3	8+-3

I den minoritetsspråklige situasjonen som elevene befinner seg i, skal en være forsiktig med å snakke om bekymringsgrenser. Det er relativt få elever som er med i denne utprøvingen, til sammen 74 elever. For at læreren skal ha noen holdepunkter for hva som kan regnes som “relativt lave skårer”, er det satt inn *veiledende* bekymringsgrenser i de individuelle registreringsskjemaene bak i denne veiledningen. Fordi det kan være så mange årsaker til leseresultatene for språklige minoriteter, og utvalget er lite, må disse veiledende grensene brukes med stor forsiktighet. Elevens resultater *må* settes i sammenheng med elevens skole- og livssituasjon. Grensene er satt ved resultater som har en avstand fra gjennomsnittet på ett såkalt *standardavvik*. Standardavviket er et mål på spredning. Det sier noe om hvordan skårene fordeler seg rundt gjennomsnittsverdien. For fjerde trinn ligger da grensen for delprøven *Bilde til ord* på $22 - 7 = 15$ poeng, mens den for femte trinn ligger på $27 - 8 = 19$ poeng.

For elever som har gått i norsk skole fra starten av, er det viktig å sammenligne med resultatene i lesing på norsk. Prøvene på norsk kan ikke uten videre brukes overfor språklige minoritets elever, men de kan bidra til et samlet bilde av elevens leseferdighet når de blir brukt med forsiktighet.

Det er viktig å se om prøveresultatet stemmer med lærerens inntrykk av eleven lese- og skriveferdighet. Det kan være mange grunner til at elever skårer dårlig, så læreren må vurdere om resultatet gir et riktig bilde. Om en elev som har vært kort tid i Norge og som læreren har inntrykk av strever med lesing og skriving, skårer relativt lavt² på flere av leseprøvene, bør læreren være på vakt. Ikke minst gjelder dette om eleven har lave skårer på begge ordlesingsprøvene. Det samme kan læreren være om en elev som har fått all skolegang i Norge, likevel skårer relativt lavt på leseprøvene både på norsk og tyrkisk.

Hva som menes med relativt lavt skårer for denne prøven er skissert under. Bekymringsgrensene som er foreslått, må brukes med stor forsiktighet. De må regnes som foreløpige.

Forslag til bekymringsgrenser

Delprøver/ klassetrinn	Ord til bilde, skåre under:	Bilde til ord, skåre under:	Hunde- fortellingen, skåre under:	Ayses skolevei, skåre under:
4 klasse	18	15	2	3
5. klasse	20	21	3	5

² Her er underkant regnet som ett standardavvik fra gjennomsnittet, altså $24-6=18$, $26-6=20$. Standardavvik er et mål på spredning. Det sier noe om hvordan skårene fordeler seg rundt gjennomsnittsverdien.

Delprøven å skrive en fortsettelsesfortelling ut fra en introduksjon som blir lest av læreren

Denne delprøven er det vanskelig å rette. Det blir ikke gitt noen fasit, men her nevnes noen momenter læreren kan ha i tankene når han eller hun leser gjennom hva elevene har skrevet. Læreren kan også gå inn på Utdanningsdirektoratets nettsider og lese om vurdering av skriveferdigheter til de nasjonale prøvene, og se hvordan analyse og vurdering av skriveferdigheter blir behandlet der. Momentene for vurdering av denne delprøven er delt i tre: mening, omfang og språklig form.

Mening

Her er hovedspørsmålet om framstillingen er meningsfull. Skriver eleven ut fra den gitte konteksten (sammenhengen eller den situasjonen personen eller personene befinner seg i)? Konteksten er *det overraskende møtet for gutten* og at han er *på vei ut i verden, alene, sulten og med sekk på ryggen*, samt *bakgrunnen for at han er kommet i denne situasjonen*. Bygger eleven videre på den starten som han eller hun får presentert? En kan videre spørre om elevens fortsettelsesfortelling har sammenheng? Har eleven skrevet slik at leseren kan følge med i det som skjer videre? Er det mulig å holde rede på hvem som er hvem og hva som skjer med de forskjellige personene? Det neste spørsmålet er om teksten har en vanlig fortellingsstruktur? En tenker her på om fortellingen følger en slags oppskrift for fortellinger. Elevene får innledningen presentert, så den behøver de ikke finne på. Spørsmålet er om elevteksten videre har en handling, gjerne med et topp-punkt/klimaks, og en avslutning. Er det deler av en slik gjenkjennelig fortellingsstruktur i teksten? Et neste spørsmål er om en eller flere av nøkkelgjenstandene i teksten blir brukt i elevens tekst. Finner han eller hun på noe i forhold til fløyten, ringen og saksen? Og det siste spørsmålet er om eleven har brukt fantasien og skrevet noe underholdende. Virker fortellingen god og morsom?

Omfang

På dette trinnet vil ofte det at elevene skriver mye, gjøre at det er lettere å bedømme andre ting – som språklig variasjon og kompleks språkbruk. Elevene blir i denne delprøven oppfordret til å skrive i vei, så det er rimelig at læreren vurderer om de har skrevet mye eller lite. Viktigere er det kanskje om teksten viser tegn på språklig rikdom og variasjon. Hvordan er ordforrådet? Har eleven brukte forskjellige og kanskje avanserte ord? Er beskrivelsene detaljerte? Gjør eleven bruk av sammenligninger og språklige bilder, såkalte metaforer? Har eleven noen setningskonstruksjoner som er spennende og kompliserte?

Om elevene skriver lite eller ingen ting, må læreren være oppmerksom og spørre hvorfor.

Språklig form

Her har elevene fått vite at det er viktigere å skrive i vei og å skrive mye, enn å skrive korrekt. Det er da viktig å ikke straffe dem som har tatt sjanser, og som kanskje har prøvd seg på vanskelige ord og setningskonstruksjoner.

Her er spørsmålet om elevenes grammatiske ferdigheter er som forventet eller bedre på den ene siden, eller gjennomgående mer avvikende på den andre. I det sistnevnte tilfelle må læreren spørre seg om hvorfor. Har eleven vært lite i kontakt med morsmålet, eller kan dette være uttrykk for at eleven kan ha problemer med å uttrykke seg generelt? I tilfelle bør eleven følges opp spesielt.

Til rettskrivingen, eller den ortografiske ferdigheten kan en spørre om elevens rettskriving er som forventet eller bedre, ut fra tidspress og alder, eller om har eleven påfallende mange feil? I det siste tilfelle kan dette være snakk om spesielle lese- og skrivevansker, eller såkalte dyslektiske problemer. Har læreren en slik mistanke, er det viktig å se elevens leseresultater i sammenheng og om mulig sammenligne med resultatene på norsk for elever som har vært i Norge en stund (lengre en et par års tid). Tospråklige lærere som ikke har vært lenge i det norske skolesystemet, kan være klar over at det blant mange norsklærere blir lagt vekt på hele skriveprosessen og elevenes skriveglede i skriveopplæringen. Da er læreren ofte forsiktig med å peke på eller rette opp feil for begynnerne. I fjerde-femte-klasse er det fortsatt tidlig å forvente korrekt stavemåte i en slik sammenheng. En regner med at elever som leser mye, også lærer seg å skrive korrekt, uten at de blir korrigert til stadighet. Tyrkisk har imidlertid en såpass lydrett skrivemåte at det likevel kan være grunn til oppmerksomhet om en elev har omfattende problemer med å skrive rett på tyrkisk på dette trinnet.

Skjema som sammenfatter momentene for vurdering av elevteksten

Mening	Mengde	Form
Bruk av konteksten som er gitt?	Har teksten mange og forskjellige ord?	Bøyningsformer: avanserte eller som forventet?
Forståelig og sammenhengende tekst?	Gjør eleven bruk av sammenligninger og bilder (metaforer)?	Rettskriving, ortografi: avansert eller som forventet?
Fortellerstruktur: forløp, klimaks og avslutning?	Er noen av beskrivelsene detaljerte?	
Bruk av gitte nøkkelgjenstander (ring, saks, fløyte)?	Er noen av setningene relativt sammensatte/komplekse?	
Fantasi og kreativitet?		

Vurderingen skal kunne brukes i en samtale med eleven om hva som er bra og hva som kan videreutvikles. Den skal også sammen med leseresultatene kunne hjelpe læreren til å vurdere om eleven har behov for videre oppfølging og hjelp. Hvis svaret for en elevtekst er nei for de fleste av momentene over, og dette er i tråd med hvordan eleven ellers skriver, kan det være grunn til å spørre om eleven har spesielle lese- og skriveproblemer.

Fasiter

Delprøve 1. Ord til bilde

For en tyrkisktalende lærer er det trolig ikke nødvendig med en fasit fordi svarene gir seg selv. Her blir det imidlertid satt opp et retteskjema for de tre første delprøvene og en norsk oversettelse for den siste delprøven. Dette skal være en hjelp for den majoritetsspråklige læreren som samarbeider med den tyrkiskspråklige om leseutviklingen for elevene. Rett ord er uthevet for de to første delprøvene, mens riktig rubrikk er krysset av for den tredje.

Øveoppgaver:

A	ayakkabı sko	ayak fot	ay bjørn	ayçiçekçi solsikke
B	bağış gave	badem mandler	bahçe hage	bardak glass

Delprøve 1

1	fırıncı baker	fincan kopp	fırın ovn	ekmek brød
2	otuz 30	otobüs buss	ot gress, medisin	onüç 13
3	garaj garasje	garson kelner	çanta veske	araba kjerrevogn
4	aşçı kokk	askı kleshenger	aşk kjærlighet (her hjerte)	aslan løve
5	tırnak negl	timsah krokodille	sarık turban	yada/tavada yumurta speilegg
6	köpek hund	kütük trestamme	körük trekkspill	köprü bru
7	olta fiskestang	diz kne	orak sigd	omuz skulder
8	yolcu reisende	yol vei	okçu bueskytter	yonca kløver
9	sinek flue	bisiklet sykkel	zincir lenke	sinema kino
10	yirmi tjue (20)	yırtık istykkerrevet	yılan slange	yıldırım lyn
11	lamba lampe	lahana kål	lavabo vask/servant	banyo/küvet bade(kar)
12	garson kelner	garaj garasje	dolabi skap	gazete avis
13	dolap skap	doktor doktor	dokuz ni	kitaplık bokhylle

14	okur leser	otoban autoban	orman skog	ordugâh leir
15	at hest	tüfek gevær	ataş binders	atlı rytter
16	örümcek edderkopp	ördek and/ender (her)	önlük forkle	ırmak elv
17	balık fisk	balıkçı fisker	balina hval	olta fiskestang
18	kütüphane bibliotek	havlu håndklær	hastahane sykehus	doktor/hekim lege
19	burun nese	kitaplık bokhylle	dolar dollar	buzdolabı kjøleskap
20	sakallı med skjegg	salatalık agurk	salapurya pram	salıncak huske/gynge
21	fare mus	farekapanı musefelle	faraş feiebreitt	fırın ovn
22	kulak øre	okluk pilkogger	kulaklar ører	kulaklık øretelefon
23	paraşütçü fallskjermhopper	paraşüt fallskjerm	pardösü frakk (lett ytterfrakk)	paravan skjermbreitt
24	ayakkabı sko	ayçiçeği solsikke	ayı bjørn	gül rose
25	okluk pilkogger	okçu bueskytter	yay bue	ok pil
26	engerek huggorm	eşek esel	esnemek gjespe	yatak seng
27	makyaj sminke	mantar sopp	malikâne palass	makas saks
28	enkaz ruiner	eşkıya røver	evler hus	ense nakke
29	dana, buzai kalv	dantel blonde	dalga bølge	damla tåre
30	odun ved	oduncu vedhogger	ocakçı skorsteins	okçu bueskytter
31	fincan kopp	fırca pensel	fındık nøtt	fırıldak vindmølle (leke)
32	fırıldak vindmølle (leke)	fındık hasselnøtt	fındık/ceviz kiracı nøtteknekker	fincan kopp

Delprøve 2. Bilde til ord

Øveoppgavene

A	yalan løgn	yutan den som svelger	yılan slange	yarın i morgen
B	çorak tørrlendt	çorap sokk	çöpçü søppelmann	çöplük søppelkasse

Delprøve 2

1	artmak øke/vokse	armutçu pæredyrker	armutlar pærer	armut pære
2	akraba slektning	araba bil	arpa jorde	arı bie
3	kral konge	kralice dronning	saraj slott	kızıl rødgldende
4	yalnız alene	yıldız stjerne	yaldız glitrende, forgylt	yıldızlar stjerner
5	garaj garasje	gazete avis	karate karate?	garson kelner
6	televizyon fjernsyn	tencere gryte	telefon telefon	tembel lat/doven
7	bulut sky(er)	bul finne	burunlar neser	burun nese
8	sebze grønnsaker	sebzeci grønnsakhandler	sepet kurv	sepetçi kurvmaker
9	postahane posthus	portakal appelsin	havacı flyger	postacı postbud
10	pardon unnskyld	pantomim pantomime	pantolon bukse	papağan papegøye
11	atış rytter	ateşli lidenskapelig	ateş bål	atlet atlet
12	köpüklü med skum	körpe nysgjerrig	köpek hund	köprü bro
13	fırın komfyr	fıkra vits	fırıl sprinløp	fırça børste

14	sandalyeci stolmaker	sandalet sandal	sandalye stol	sandalcı båtbygger
15	dondurmacı lager	doldurma å fylle	dondurma iskrem	dondurmalar iskremer
16	kalemlik pennal	kalem blyant	kelebek sommerfugl	kelebekler sommerfugler
17	tencere gryte	pecete serviett	pencere vindu	perende saltomortale
18	mobilyasız umøblert	mobilya møbel	bilya klinkekule	mizahçı humorist, vistemaker
19	fotoraf fotografi	fotorafçı fotograf	garaj garasje	futbol fotball
20	oynamak leke	oymacı treskjærer/ billedhugger	ocak ildsted, januar	oyuncak leketøy
21	peçete serviett	pencere vindu	perde forheng	peçeli tilslørt
22	etek skjorte	esnemek å gjespe	ekmek brød	eklemek å føye til
23	pastahane konditori	hastabakıcı sykepleier	hastahane sykehus	paravan skjerm Brett
24	kapak lokk	kabuk skall	kabak squash/grønn- skolling	kalem blyant
25	hava luft, stemning	havadis nyheter/ hendelse	havacı flyger	havadar luftig
26	farfara skrytepave/ pratmaker	farekapanı musefelle	farklı forskjellig	fare mus
27	kirpik øyenvipp	kibrit fyrstikk	kibir stolthet/hov-mod	kilit lås

28	tekerleme regle	tekrar igjen/ gjentakelse	tekerlek hjul	tekmelemek sparke
29	oduncu vedhogger	odun ved	odacı tjener	okçu bueskytter
30	bavul (valiz)kuffert/ stor veske	damla dråpe	bal honning	davul tromme(r)
31	memleket hjemland	maskara lystig maskerade	maskeli maskert banditt	mazeret unnskyldning
32	ördek and	örenci elev/student	örümcek edderkopp	önlük forkle
33	mantar sopp	makyaj sminke(sett)	makarna makaroni	mayalı gjær

Delprøve 3. Az kalsın (Nære på)

1. Nazlı kimdi?

- ☒ - bir köpek
☐ - bir kız
☐ - bir fabrikatör

2. Sahibi neden Nazlı'nın araba altında ezileceğini söyledi?

- ☐ - Nazlı'nın oturduğu yerde otoyol vardı
☐ - Nazlı arabaların peşinden koşup havlardı
☒ - Nazlı düşünmeden top peşinde koşardı

3. Nazlı gezide ne yapmak zorundaydı?

- ☐ - Bir suda yüzmek zorundaydı
☒ - Topu vermek zorundaydı
☐ - Kızlarla oynamak zorundaydı

4. Nazlı neden kayboldu?

- ☒ - Topu bulmak istedi
☐ - Başkalarıyla birlikte evlerine gitti
☐ - Yemek için eve gitti

5. Nazlı nerelerdeydi?

- ☒ - Uçurum üzerindeki kaya arasındaydı
- ☐ - Büyük bir taşın arkasındaydı
- ☐ - fiehrin karşı yakasındaydı

6. Arkadaşları Fatma'ya nasıl seslendiler?

- ☐ - "Eve çabucak dönmek zorundayız" diye seslendiler
- ☒ - "Yukarı dön," diye seslendiler
- ☐ - "Yamur yağacak," diye seslendiler

7. Fatma neden oturup bekledi?

- ☐ - Fenalaştı ve yürüyemiyordu
- ☐ - Uzun süre aradığı için yorgundu
- ☒ - Nazlı'ya bakmak istiyordu

8. Itfaiyeciler ne yaptı?

- ☐ - Onlar tehlikeli bir yangın söndürdüler
- ☒ - Aşaya inip Nazlı'yı getirdiler
- ☐ - Onlar gemiyi temizlediler

9. Fatma'nın annesi neden Nazlı'ya top atmak istemedi?

- ☐ - Annesi oynamaktan usanmıştı
- ☒ - Annesi olabilecekleri düşünüyordu
- ☐ - Annesinin başka topu kalmamıştı

10. Fatma'nın annesi neden simit yaptı?

- ☐ - Fatma'nın doum günü vardı
- ☐ - Nazlı'nın doum günü vardı
- ☒ - Annesi itfaiyecilere teflekkür etmek istedi

Fortellingen og svarene oversatt til norsk

Nære på

"Dixi, en vakker dag kommer du til å bli overkjørt," sa Olav. Olav var eieren til Dixi og faren til Ane. Dixi elsket å fange det som mennesker kastet til henne. Det kunne være pinner, kongler, eller aller helst, små tennisballer. Når hun løp etter ballene, glemte hun alt.

"Takk, Dixi, ikke rør ballen! Husk hva pappa sa!" sa Ane. Ane gikk tur med Dixi og to venninner et sted det var veldig bratt. Dixi slapp ballen som trillet nedover stien de gikk på.

Plutselig var Dixi vekk. Ane hørte noen rare hyl. "Det er best å se etter," sa hun til venninnene sine. Dixi var ikke å se, men lydene kom fra en skråning. Ane holdt seg fast i steiner og røtter mens hun klatret forsiktig nedover mot lydene. Der, på en liten

Les videre

Ane satte seg ned ved siden av Dixi på berghylla. Hun var svimmel og kvalm. Ville hun greie å klatre tilbake, mens hun dro Dixi med seg? Tenk om begge to falt ned! Under dem var det førti meter rett ned til elva. Over dem var det to meter løs luft før hun kunne se bakken der stien gikk. Den eneste veien tilbake var skråningen med løs grus der Ane hadde klatret ned. Men der turde ikke Dixi gå.

"Ane, vær så snill, kom opp, igjen!" ropte venninnene. "Vi prøver å få tak i hjelp!" Venninnene gikk, mens Ane satte seg ved stien. Nå kunne hun såvidt se Dixi hver gang Dixi gikk bort til kanten av berghylla. Ane skalv.

Les videre

Etter førti minutter kom det fire voksne brannmenn. "Hvor er hunden?" spurte de. "Går det an å komme ned til den?" - "Ja, det går for mennesker," sa Ane. En av brannmennene klatret ned og bant et tau rundt halsbåndet til Dixi. Dixi var ikke morsk, som hun pleide, når hun traff fremmede. Men hun turde fortsatt ikke gå opp der Ane hadde klatret. Så hun ble løftet rett opp i halsbåndet. "Tusen, tusen takk!" sa jentene til brannmennene.

Etter dette ville moren til Ane ikke lenger kaste tennisballer til Dixi. Men til brannmennene laget hun kringle.

Spørsmål med fasit på norsk

1. Hvem var Dixi?

- ☒ - en hund
- ☐ - en jente
- ☐ - en fabrikkeier

2. Hvorfor sa eieren at Dixi kom til å bli overkjørt?

- ☐ Det var en motorvei der Dixi bodde
- ☐ Dixi pleide å løpe etter biler og bjeffe

- ☒ Dixi løp etter baller uten å tenke

3. Hva måtte Dixi gjøre på turen?

- ☐ Hun måtte bade i et vann
☒ Hun måtte gi fra seg en ball
☐ Hun måtte leke med alle jentene

4. Hvorfor forsvant Dixi?

- ☒ Hun ville finne en ball
☐ Hun fulgt med noen andre hjem
☐ Hun gikk hjem for å spise

5. Hvor var Dixi blitt av?

- ☒ Hun sto på en berghylle over et stup
☐ Hun sto bak en stor stein
☐ Hun var på den andre siden av byen

6. Hva ropte venninnene til Ane?

- ☐ De ropte at de måtte forte seg hjem
☒ De ropte at Una skulle komme opp til dem
☐ De ropte at det kom til å begynne å regne

7. Hvorfor ble Ane sittende og vente?

- ☐ Hun var dårlig og greide ikke gå
☐ Hun var sliten etter å lete så lenge
☒ Hun ville passe på Dixi

8. Hva gjorde brannmennene?

- ☐ De slokket en farlig brann
☒ De klatret ned og hentet Dixi
☐ De pusset båt

9. Hvorfor ville ikke moren til Ane kaste baller til Dixi?

- ☐ Moren var lei av å leke
☒ Moren tenkte på det som kunne skje
☐ Moren hadde ikke flere baller

10. Hvorfor bakte moren til Ane kringle (kake)?

- ☐ Ane hadde fødselsdag
☐ Dixi hadde fødselsdag
☒ Moren ville takke brannmennene

Delprøve 5. Ayşes skolevei

Les oppgavene og tegn slik det står!

11. Dette er en fortelling om Ayşe som skal til skolen. Hun bor i en høyblokk. Tegn en ring rundt blokka hun bor i!
12. Pappa og Ayşe skal ha følge en del av veien. Først skal lillesøster Emine leveres i barnehagen. Lag en pil fra blokka til barnehagen!
13. Så skal Ayşe og Pappa låne en bok på biblioteket. Lag en pil fra barnehagen til biblioteket!
14. Pappa har lovet å kjøpe en hoppestrikk/ball til Ayşe på kjøpesenteret. Lag en pil fra biblioteket til kjøpesenteret!
15. Så går Pappa til bussholdeplassen for han skal ta bussen til byen. Lag en pil fra kjøpesenteret til bussholdeplassen!
16. Ayşe skal nå ha følge med Maryam som går i samme klasse. Maryam bor i huset ved siden av posthuset. Tegn en pil fra kjøpesenteret til huset.
17. Jentene kommer til gangfeltet ved siden av det store treet og ser at det har vært en trafikkulykke. Tegn en pil fra huset til Maryam til det store treet ved siden av gangfeltet.
18. Det kommer både en sykebil og en politibil til gangfeltet, fordi en mann var påkjørt. Tegn en pil fra politistasjonen til fotgjengerfeltet.
19. Mannen blir kjørt til sykehuset. Tegn en pil fra fotgjengerfeltet til sykehuset.
20. Mamma kommer løpende fordi hun har hørt sykebilen. Tegn en pil fra blokka til det store treet ved fotgjengerfeltet.
21. Så følger Mamma jentene til skolen. Tegn en pil fra treet ved siden av fotgjengerfeltet og til skolen.

Individuelt registreringsskjema for 4.-5. klasse, tyrkisk

Navn:

Klassetrinn:

Delprøver	antall oppgaver	bekymringsgrense	elevenes skåre
Kelimedden resime/ Ord til bilde	32	18 eller 20	
Resimden kelimeye/ Bilde til ord	33	15 eller 21	
Az kalsın/ Nære på	10	2 eller 3	
Ayşe'nin okul yolu/ Ayşes skolevei	11	3 eller 5	

Momentene for vurdering av elevens tekst til fortsettelsesfortellingen

Mening	Mengde	Form
Bruk av konteksten som er gitt?	Mange og forskjellige ord?	Bøyningsformer: avanserte eller som forventet?
Forståelig og sammenhengende tekst?	Bruk av sammenligninger og bilder (metaforer)?	Rettskriving, ortografi: avansert eller som forventet?
Fortellerstruktur: forløp, klimaks og avslutning?	Detaljerte beskrivelser?	
Bruk av gitte nøkkelgjenstander (ring, saks, fløyte)?	Noen relativt sammensatte/komplekse setninger?	
Fantasi og kreativitet?		

Registreringsskjema for en elevgruppe, 4.-5. klasse[illegible]

Referanser

Nasjonalt senter for flerkulturell opplæring (NAFO) ligger under Høgskolen i Oslo og Akershus www.hioa.no/nafo

Her ligger også en lenke til Tema morsmål: <http://morsmal.no/index.php/no/>

- som igjen har en lenke til LEXIN: <http://decentius.aksis.uib.no/lexin.html>

Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning (Lesesenteret) ligger under Universitetet i Stavanger www.uis.no

Utdanningsdirektoratet har nettside: www.udir.no

Litteratur

Kartlegging av leseferdighet 2.klasse. Læringssenteret 2001.

Kartlegging av leseferdighet 3.klasse. Læringssenteret 1997.

Kartlegging av leseferdighet. Lærerveiledning for 2.klasse. Lærerveiledning for 3.klasse. Idéhefte for 2. og 3. klasse. Læringssenteret 2001.

Brendemoen, B. og Tanrikut, Y. 1997: *Tyrkisk- norsk ordbok*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bøyesen, L. 1999: En kort oversikt over albansk, arabisk, somali, tyrkisk, urdu og vietnamesisk. I: Hauge, A. M.: *Lærerveiledning småskolen*. Generell del. Norsk som andrespråk for språklige minoriteter. Oslo: Cappelen.

Bøyesen, L. 2001: Tosprogede elever og dysleksi. *Nyt om ordblindhed nr. 29 december 2001*. Artikkel på <http://www.dvo.dk/> under lenken: Hva laver vi og så: Nyhedsbrev.

Bøyesen, L. 2003: *Lesing på to språk. En undersøkelse av tyrkisk-norske grunnskoleelevers lesing det siste året av mellomtrinnet*. HiO rapport 2003 nr 24

Bøyesen, L. 2004. *Begynneropplæring i lesing og skriving for minoritetselever*. Noa-nett, Cappelen; <http://noa.cappelen.no/>

Bøyesen, L. 2005: Lese- og skriveopplæring når norsk er andrespråk. I: Leik og Læring. *Grunnleggjande lese- og skriveopplæring på 1. trinn*. Lesesenteret. Universitetet i Stavanger.

Bøyesen, L. 2006a: Flerspråkighet och läs- och skrivsvårigheter. I: Bjar, L. (red.): *Det hänger på språket! Lärande och utveckling i grundskolan*. Lund: Studentlitteratur.

Bøyesen, L. 2006b: Kartlegging og utredning - sikring eller marginalisering? I: Brock-Utne, B og Bøyesen, L (red.): *Å greie seg i utdanningssystemet i nord og i sør. Innføring i flerkulturell og komparativ pedagogikk samt området utdanning – utvikling*. Bergen: Fagbokforlaget.

Bøyesen, L. 2008b: Lesing og leseproblemer innen forskjellige ortografier. Kartlegging og vurdering av flerspråklige elever. I: *NOA norsk som andrespråk*, Vol 23, nr 1. Oslo: Novus.

Bøyesen, L. 2008c: Systematisk lærersamarbeid om fagopplæring og lese- og skriveopplæring. I: Aamodt, Sigrun og Hauge, An-Magritt: *Familielæring og andre modeller innenfor flerkulturelt pedagogisk arbeid*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bøyesen, L 2009: *Mangfold i språk og tekst. Leseopplæring i et flerspråklig perspektiv*. Nasjonalt senter for leseopplæring og leseforskning, Universitetet i Stavanger og Utdanningsdirektoratet.

- Bøyesen, L. 2013. Lesing og tekst – samarbeid mellom foreldre og skole. I: Aamodt, S. og Hauge, A.M: Snakk med oss. Samarbeid mellom foreldre, barnehage og skole i et flerkulturelt perspektiv. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ehri, L. 1998: Research on reading to read and spell: A personal-historical perspective. *Scientific studies of reading*, 2 (2), 97-114.
- Elbro, C. 1990: *Differences in Dyslexia*. Copenhagen: Munksgaard.
- Geva, E. og Siegel, L. S. 2000: Orthographic and cognitive factors in the concurrent development of basic reading skills in two languages. I: *Reading and Writing. An interdisciplinary journal*. Vol 12. Dordrecht: Kluwer. s. 1-30.
- Hauge, AM: 2004: *Den felleskulturelle skolen*. Om arbeid i språklig og kulturelt mangfold. Universitetsforlaget.
- Høien, T. 1999: *Theories of Deficits in Dyslexia*. I: Lundberg, I., Tønnesen, F. E. og Austad, I. (red): *Dyslexia: Advances in Theory and Practice*. Neuropsychology and Cognition. Vol 16. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Høien, T. og Lundberg, I. (red) 2000: *Dyslexia: From Theory to Intervention*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Liberman, A. M. 1997: How Theories of Speech Affect Research in Reading and Writing. I: Blachman, B. A. (red): *Foundations of Reading Acquisition and Dyslexia*. Implications for Early Intervention. N. J: Lawrence Erlbaum Ass.
- Oftedal, M. P. 2000: Diagnostisering av ordavkodingsvansker: En prosessanalytisk tilnærmingstype. Avhandling fremlagt for dr. philos-graden ved Det psykologiske fakultet, Universitetet i Bergen.
- Snowling, M. og Nation, K. 1997: Language, Phonology and Learning to Read. I: Snowling, M. og Hulme, C. (red): *Dyslexia: Biology, Cognition and Intervention*. London: Whurr.